

До проблеми автоматизації фактчекінгу

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *Обґрунтовано актуальність фактчекінгу та автоматизації його процесів. Проаналізовано українські фактчекінгові ресурси. Проаналізовано види та порядок фактчекінгу. Досліджено основні напрямки автоматизації роботи фактчекера.*

Ключові слова: *фактчекінг, автоматизація, фейк, інформаційна атака.*

Abstract. *The relevance of fact-checking and the automation of its processes is substantiated. The Ukrainian fact-checking resources are analyzed. The types and order of fact-checking are analyzed. The main areas of automation of the fact checker's work have been studied.*

Keywords: *fact-checking, automation, fake, information attack.*

Вступ

Серед трендів, які з'явилися останніми роками, велике значення має перевірка достовірності даних, фактів, опублікованої інформації, поширеної у медіа чи соціальних мережах. Для позначення цього явища використовують терміни «фактчекінг», «верифікація» [1]. У сучасному світі, переважаному інформацією, коли кожен учасник комунікативного процесу є творцем інформації, дуже важко відрізнити реальну фактичну подію від створеної навмисно чи перекрученої людьми або ботами. Професійну журналістику відрізняє саме оперування достовірними даними та фактами, перевіреними усіма можливими способами [2]. Перевірка даних та фактів на достовірність, точність, повноту викладу, наявність пропаганди та маніпуляцій не лише очищає медіапростір від брехні, але й дає можливість підвищити суспільну медіаграмотність, виховати у людей критичне мислення.

Результати дослідження

З 2014 року Україна зазнає прямої агресії з боку російської федерації. В наслідок чого інформаційні атаки використовуються як елемент ведення війни. Більшість пропаганди, звичайно, розрахована на внутрішнього споживача, проте є великий вплив також на Україну та її союзників. Саме тому фактчекерні ресурси є доволі необхідними та актуальними зараз.

В Україні на поточний момент концепція фактчекінгу представлена декількома ресурсами:

- Stopfake.org — основна діяльність направлена на боротьбу з антиукраїнської пропагандою, заявами і фактами, спрямованими на дискредитацію України [3];
- VoxCheck — заснований і працює на базі незалежної аналітичної платформи VoxUkraine і систематично перевіряє заяви топових політиків [4];
- FactCheck — аналітична платформа, фахівці якої, крім того, що аналізують заяви українських політиків та можновладців за класичною методикою фактчек, розробляють нові підходи і формати фактчеку, здійснюють наукову-дослідну діяльність у цьому напрямку, просувають фактчек у регіони країни шляхом проведення тренінгів. [5].
- Слово і діло - перевіряє передвиборчі обіцянки політиків [6].
- Гвара Медіа - Незалежне онлайн видання про соціальні зміни [7].

У сучасному світі швидкість та точність інформації має вирішальне значення. Тому фактчекінг став надзвичайно важливою складовою для журналістів. Однак, ручний фактчекінг може займати багато часу та зусиль. Тут на допомогу можуть прийти програмні засоби для автоматизації даної роботи. Вони дозволяють виявляти та перевіряти факти в тексті чи зображеннях, тим самим допомагаючи журналістам скорочувати час, необхідний для проведення фактчекінгу.

Програмний засіб для автоматизації роботи фактчекера може бути особливо корисною в роботі з великим обсягом інформації, таким як соціальні медіа або новинні портали.

Така програмний засіб може базуватися на алгоритмах пошуку в Інтернеті, які автоматично аналізують сторінки і документи, шукаючи згадки про конкретну новину. Для цього можуть використовуватись різні методи, наприклад, пошук за ключовими словами або фразами. Також засіб повинен збирати всі ресурси зі згадками даної новини, авторів, дати публікації, коментарі тощо та упорядковувати для зручного аналізу фактчекера.

Завдяки такому програмному засобу фактчекер може значно ефективніше працювати, оскільки він

отримає швидкий доступ до інформації про те, як і де згадується конкретна новина в Інтернеті, що дозволить йому робити більш обґрунтовані висновки.

Також важливим моментом роботи фактчекера є збір і аналіз коментарів до новинних повідомлень, що залишають читачі. У коментарях люди з конкретної місцевості можуть підтверджувати чи заперечувати ті чи інші факти, що може стати у пригоді при перевірці їх достовірності. Такий процес є досить рутинним і автоматизація його дозволить значно підвищити продуктивність фактчекінгу.

Крім того, для автоматизації роботи фактчекінгу можуть використовуватися технології штучного інтелекту для класифікації фейкових повідомлень. Але для цього спершу необхідно навчити такий інтелектуальний класифікатор, а головне – зібрати багато даних для його навчання, що є також досить трудомісткою задачею і обійтися без експерта важко.

Звісно, варто мати на увазі, що автоматизація не замінює повноцінного аналізу та оцінки інформації, але вона може значно спростити та прискорити процес фактчекінгу. Тому такий програмний засіб може бути дуже корисним інструментом як фактчекерів і журналістів, так і для пересічних громадян особливо зараз під час війни у тому числі інформаційної.

Основні види та порядок фактчекінгу можна розбити на три категорії.

Перша категорія - перевірка текстів, що включає визначення матеріалу, встановлення автора тексту, перевірку дати події, перевірку авторитетності ресурсу, визначення першоджерела.

Друга категорія - перевірка зображень, що включає встановлення автора/першоджерела зображення, підтвердження місця, дати та приблизного часу створення зображення, пошук відповідей на запитання та підтвердження, що зображення є саме тим, що запропоноване до розгляду.

Третя категорія - перевірка відео, що включає з'ясування його походження та визначення джерела, а також визначення місця зображеного на відео. За словами експертів, існує навіть поняття фінальної перевірки, у ході якої слід проаналізувати чи має, наприклад, відео сенс, надаючи той контекст, в якому воно зняте, чи всі деталі вкладаються в загальну картину тощо [8].

Найкраще автоматизації піддається фактчекінг першої категорії – текстовий, дещо складніше – другої (статичні зображення) і найбільш складним для аналізу є перевірка відео, оскільки вони створюються високотехнологічними засобами на основі того ж штучного інтелекту, якщо мова йде про так звані «діпфейки».

Висновки

Отже, в наш час, система автоматизації виявлення фейкових новин та маніпуляцій є доцільним через значний потік інформаційних повідомлень та їх мультимедійну природу. Вирішення даної проблеми є актуальним та дуже важливим завданням, адже інформаційні атаки це частина сучасної війни. Недотримання правил кібергігієни може призвести до непорозумінь, загальної паніки та втрат різного характеру. Тому програмний засіб для автоматизації роботи фактчекера внесе вагомий вклад в вирішення цього питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гороховський О. М. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи: практичний посібник /О. М. Гороховський. – Дніпро: ЛІРА, 2017. – 133 с.
2. Виклики цифрового простору: соціальні мережі, верифікація та фактчекінг. URL: <https://www.aup.com.ua/vikliki-cifrovogo-prostoru-socialn/> (дата звернення 31.03.23)
3. Stopfake.org URL : <https://www.stopfake.org/ru/glavnaya-2/> (дата звернення 31.03.23)
4. VoxCheck URL : <https://voxcheck.voxukraine.org> (дата звернення 31.03.23)
5. FactCheck URL : <https://factcheck.bg/uk/> (дата звернення 31.03.23)
6. Слово і діло URL : <https://www.slovoidilo.ua> (дата звернення 31.03.23)
7. Гвара Медіа URL: <https://gwaramedia.com> (дата звернення 31.03.23)
8. Якими інструментами фактчекінгу треба володіти професійним журналістам. URL: <https://nsju.org/navchannya/zvidky-vy-cze-znayete-yakumu-instrumentamy-faktchekingu-treba-volodity-profesijnym-zhurnalistam/> (дата звернення 31.03.23)

Майданович Владислав Васильович – студент групи ІБС-19Б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vladmaidanovich1@gmail.com.

Куперштейн Леонід Михайлович – к. т. н., доцент кафедри захисту інформації, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email: kupershtein@vntu.edu.ua

Vladyslav Maidanovych V. — Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : vladmaidanovich1@gmail.com.

Kupershtein Leonid M — PhD (Eng), Associated Professor of Information Protection Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine, kupershtein@vntu.edu.ua